

Шифр «Майбутній педагог – хто він?»

**Тема: «Управління процесом організації неформальної освіти
майбутніх педагогів»**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	7
1.1 Теоретичні аспекти поняття «неформальна освіта».	7
1.2 Сучасні підходи до організації неформальної освіти у ЗВО.....	11
1.3 Педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів	15
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	20
2.1 Організація та проведення констатувального етапу педагогічного експерименту	20
2.2 Реалізація педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.....	23
2.3 Організація та проведення контрольного етапу дослідно– експериментальної роботи	24
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність і ступінь наукової дослідженості проблеми. В основі модернізації сучасної системи освіти лежать ідеї безперервності, інтегративності та варіативності. Поява в таких умовах нових суб'єктів освітньої системи є вкрай актуальним. Формою організації безперервної освіти і запорукою його успішності є наступність різних рівнів і видів освіти, саме тому вони створюються на основі інтеграції різних видів освіти і створення єдиного і безперервного освітнього простору з широким спектром послуг, що надаються. Актуальним в таких умовах стає пошук нових підходів до розуміння сутності педагогічного забезпечення даного явища.

Термін неформальна освіта активно входить в понятійний апарат актуальних документів, що визначають перспективи розвитку освіти в Україні.

У меморандумі неперервної освіти ЄС представляється неформальна освіта як особлива форма освітньої діяльності суб'єктів, зазвичай не супроводжується видачею документа і здійснювану в освітніх установах або громадських організаціях, клубах і гуртках, а також під час індивідуальних занять з репетитором або тренером. Основна ознака неформальної освіти – відсутність єдиних, в тій чи іншій мірі стандартизованих вимог до результатів навчальної діяльності. Ця сфера освітньої практики зазвичай зорієнтована на поповнення знань і умінь в області аматорських занять і захоплень з прагненням розширити культурний кругозір і набути знання та вміння, що необхідні в побуті, в сфері міжособистісного спілкування, для компетентної участі людини в різних видах соціально значущої діяльності.

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до визначення неформальної освіти як педагогічної дефініції. Зокрема, неформальну освіту розглядають як форму освіти дорослих (А. Гончарук, Н. Горук, С. Зінченко, Н. Мартинова, Н. Сулаєва, Л. Тимчук); як умову реалізації концепції неперервного навчання (Н. Верхоглядова, В. Давидова, Ю. Деркач, М. Лещенко); як синонім позашкільної або позааудиторної навчально-виховної діяльності (Т. Кристопчук, В. Стрижалковська, І. Яковлєва); як

неструктурований, безсистемний та нецілеспрямований процес пізнання нового або об'єднання за інтересами (С. Закревська, Г. Нестеренко, О. Тишкова). На нашу думку, така ситуація викликана: інноваційністю власне терміну «неформальна освіта»; великою кількістю досліджень з порівняльної педагогіки, у яких по-різному перекладаються близькі за значенням терміни; випереджувальним характером розвитку педагогічних концепцій та послуговуванні наявним термінологічним апаратом.

Важливу роль в неформальній освіті відіграє особливе середовище, яке створюється з конкретними педагогічними цілями. Позиція актуалізації створення спеціального освітнього середовища спирається, в першу чергу, на наукові погляди Л. Виготського, який визнавав соціальне середовище (а точніше середовище взагалі, з домінуючим соціальним компонентом) головним виховним, особистісно домінуючим фактором. Він визначав найважливішою, першочерговим завданням педагога організацію такого середовища. Прикладом специфічної реалізації цих ідей в сучасній практиці служить організація освітніх шкіл, наукових експедицій та деяких інших заходів неформальної освіти.

Розширення застосування неформальної освіти може бути корисним: а) для суспільства в цілому (сприяння демократизації, розвитку громадянського суспільства, громадської активності та лідерства; вирішення проблеми дозвілля молоді та осіб похилого віку); б) для формальної освіти (можливість гнучко та швидко реагувати на потреби ринку праці та послуг, задовольняючи вимоги здобувачів освіти, стейкхолдерів і доповнюючи освітні пропозиції; зростання мотивації учасників освітнього процесу, їх особистісної зацікавленості); в) для учасників (можливість самовдосконалення та виховання самооцінки; розвиток громадянських навичок; виховання почуття причетності, солідарності; оптимальне поєднання свободи і відповідальності; можливість самостійного вибору часу, місця, тривалості навчання).

Загальносвітова тенденція сьогодення – рух до зближення та взаємодоповнення формальної та неформальної освіти замість конкуренції між

ними. Неформальна освіта може бути полігоном для випробування методик та інструментів, котрі згодом може взяти на озброєння формалізована освіта. Але не слід забувати, що, на відміну від формальної освіти, неформальна освіта є не обов'язковою та добровільною, а значить – не може замінити чи витіснити існуючу освітню інфраструктуру.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури дозволили виявити такі суперечності між:

- необхідністю поповнення педагогічного знання у педагогів професійного циклу, необхідного для підвищення якості педагогічної діяльності викладача, і недостатнім використанням в реальній практиці можливостей неформальної освіти для реалізації цієї мети;

- великими можливостями неформальної освіти в аспекті підвищення кваліфікації і недостатньою науковою пропрацьованістю шляхів реалізації такої освіти для майбутніх педагогів.

Таким чином, актуальність, теоретична і практична значущість, недостатня розробленість проблеми стосовно до сучасних умов, протиріччя, що існують в освітній практиці, зумовили звернення до теми дослідження **«Управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів»**.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Виходячи з мети та гіпотези дослідження, було поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження. Визначити суть та зміст поняття «неформальна освіта».
2. Дослідити сучасні підходи до організації неформальної освіти
3. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Об'єкт дослідження – управління процесом професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у педагогічних ЗВО.

Предмет дослідження – педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Гіпотеза дослідження. У своєму дослідженні ми виходимо з припущення про те, що управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів проходитиме ефективніше за реалізації наступних умов:

- педагогічний супровід процесу інтеграції формальної і неформальної освіти в умовах педагогічного ЗВО;
- побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

Методи дослідження:

Теоретичні: вивчення й аналіз психологічних, педагогічних, наукових джерел, методичних посібників для педагогічних навчальних закладів.

Емпіричні: діагностичні – анкетування та тестування студентів; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент;

Статистичні: математична обробка результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (26 найменувань) та додатків, таблиць, рисунків. Загальний обсяг роботи – 33 сторінка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

1.1 Теоретичні аспекти поняття «неформальна освіта»

Освіта - один з основних видів діяльності молоді, сфера цілеспрямованого формування особистості, в якій процеси соціалізації набувають впорядкованої форми і суспільно значущих стандартів та орієнтирів. Стандарти освіти реалізуються в тих знаннях, цінностях і нормах діяльності, які стають його змістом. Орієнтирами освіти молоді служать очікувані результати, що виражаються в конкретних соціальних ролях, до яких молода людина готується в процесі цілеспрямованої соціалізації [11].

Освіта є об'єктивно існуючим феноменом, який дає певний рівень знань, умінь, навичок, компетенцій. З метою більш детального аналізу неформальних освітніх практик розглянемо точки зору на проблему освіти і його основні форми.

Огарев Є. описує освіту як сферу, в якій одночасно діють різноманітні соціальні інститути: школа, сім'я, ЗМІ, громадські організації, трудові колективи тощо. - і яка в свою чергу умовно ділиться на дві області - освіту формальну і неформальну [14].

З усіх варіантів структур освіти ми зупинимося на цій, тому що саме ці види освіти (формальна і неформальна) отримують здобувачі освіти в першу чергу і саме вони впливають на їх включеність у систему суспільних відносин найбільш ефективно.

Нині склалося кілька точок зору на феномен неформальної освіти. Одна група вчених розглядає неформальну освіту як інституційну діяльність, інша група має на увазі - неорганізоване навчання, спрямоване на задоволення освітніх потреб особистості. До першої групи трактувань можна віднести прийняті положення ЮНЕСКО про неформальну освіту, що визначають його як інституційну діяльність, яка, будучи ідентичною програмним цілям, не в

повній мірі збігається із засобами результатами, з діяльністю установ, що входять у формальну систему освіти [3].

Найбільш типовим з цієї точки зору є визначення неформальної освіти, дане Ю. Зубок. Під ним вона розуміє форму пізнавального процесу, що відбувається в освітніх установах або громадських організаціях, клубах, гуртках, а також під час індивідуальних занять з репетитором або тьютором, як правило, не супроводжується видачею документа; це спонтанна індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя індивіда і не обов'язково носить цілеспрямований характер, тобто повсякденне пізнання світу. На думку Ю. Зубок, реальне співвідношення формальної та неформальної освіти в сучасному інституційному суспільстві представляє одну з ключових теоретичних і практичних проблем [6, с. 313].

Ми дозволимо собі уточнити наведене вище визначення, бо вважаємо, що таке трактування не дає повного розуміння феномену неформальної освіти. З нашої точки зору, неформальну освіту слід характеризувати як усвідомлений, в тій чи іншій мірі самоорганізований і самоврядний регламентований процес отримання знань, що орієнтується на конкретні освітні цілі і запити. Процес отримання неформальної освіти може відбуватися також стихійно, шляхом індивідуального засвоєння інформації, і не обов'язково супроводжуватися видачею документа про освіту [5].

Поняття неформальної освіти є інноваційним для української наукової думки, воно прийшло до нас з англійської літератури як логічний результат поширення, апробації та підтвердження ефективності досвіду неформального навчання для створення умов як соціально-економічного розвитку держави, так і соціально-психологічного благополуччя окремих категорій населення [18].

Постає необхідність аналізу тлумачень поняття «неформальна освіта» в Україні та за кордоном для виділення його основних смислоутворюючих компонентів та глибшого розуміння сутності неформального навчання як сучасної форми задоволення освітніх потреб особистості.

У процесі аналізу наукової літератури нами було виділено сукупність визначень неформальної освіти.

На думку В. Засипкіна, Г. Зборівського, Е. Шуклина, неформальна освіта як феномен, за визначенням не пов'язана з жорсткими інституціональними регуляторами, багато в чому функціонує як соціокультурна традиція. Актуалізація в сучасних умовах проблем соціокультурних механізмів функціонування неформальної освіти пов'язана зі зміною його соціальної ролі в інформаційному суспільстві, переходом від реалізації виключно компенсаторної функції (пов'язаної з заповненням недоліків формальної освіти) до комплексного індивідуально-особистісного розвитку людини. В умовах різноманіття соціокультурних завдань суспільства, що динамічно розвивається, відмінності потреб та інтересів соціальних груп, швидкої зміни і індивідуалізації цих потреб саме неформальна освіта стає засобом їх задоволення [1, с. 333].

До другої групи визначень неформальної освіти віднесемо трактування В. Маслової, яка розглядає неформальну освіту як неорганізоване навчання, пов'язане з аматорськими заняттями, розширенням кругозору, надбанням знань і умінь, необхідних у побуті та сфері особистісного спілкування [4, с. 19].

С. Клімов розглядає неформальну освіту як усвідомлений, в тій чи іншій формі організований і керований процес отримання знань протягом життя. Неформальна освіта функціонує поза межами формальної освіти і є вільною формою отримання знань. Вона орієнтується на конкретні освітні запити різних соціальних, професійних, демографічних груп населення [2, с. 12-13].

Поняття неформальної освіти розглядається нами в контексті безперервної освіти, яка здійснюється в рамках інститутів громадянського суспільства. Воно передбачає систему самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів і міжособистісних відносин, які створюють умови для самореалізації особистості та окремих колективів.

Основними властивостями неформальної освіти є:

1. Відсутність єдиних, в тій чи іншій мірі стандартизованих вимог до результатів навчання.
2. Здійснення освітнього процесу через активну й безпосередню особисту участь в ньому.
3. Інтерактивність учасників процесу навчання.
4. Спрямованість на поповнення знань і умінь в сюжеті напрямку діяльності [13].

Іншими словами, мова йде про прагнення розширити культурний кругозір або набути знання та вміння, необхідні для успішного функціонування в сфері міжособистісних відносин, для участі в різних видах діяльності.

Неформальна освіта є важливою складовою частиною функціонування сучасних спільнот молоді, допомагає їх учасникам освоювати нові соціальні ролі, сприяє їх розвитку в рамках обраних напрямків. Рівень неформальної освіти та способи його отримання залежать від рівня формальної освіти. Дві розглянуті форми освіти безпосередньо пов'язані одна з одною і впливають на розвиток і функціонування молоді [6].

Ми виділяємо наступні практики неформальної освіти в залежності від способу отримання необхідних знань: *індивідуальні*, що представляють собою несистематизоване навчання, стихійне освоєння знань і навичок шляхом індивідуального засвоєння інформації та здійснення практичної діяльності; *колективні, або групові*, виступають як спільна освітня діяльність неформального характеру, спрямована на демонстрацію повсякденних практик учасників молодіжних спільнот з метою поширення знань та досвіду, необхідних для успішного функціонування в їх рамках. Виділено також такі практики неформальної освіти, як творчі, результатом яких є особистісно-значущий творчий продукт, і відтворюють, що призводять до вироблення спільної моделі поведінки і її відтворення в рамках молодіжної спільноти [12].

Далі розглянемо основні соціальні практики неформальної освіти студентів.

Для представників студентської спільноти характерні індивідуальні практики отримання неформальної освіти, бо їх життєві інтереси, індивідуально-пізнавальні потреби дають їм можливість здійснювати індивідуальний пошук способів їх задоволення.

Серед основних індивідуальних практик отримання неформальної освіти поширені такі: перегляд фільмів, читання книг, самоосвіта за допомогою використання мережі Інтернет тощо [24].

Групові практики отримання неформальної освіти також поширені серед здобувачів освіти і є значущими в процесі отримання ними нових знань. Представникам студентської спільноти притаманний творчий характер неформальної освіти, результатом якого є набуття учасниками особистісно значущих знань і умінь в цікавих для них сферах діяльності. Накопичені знання дозволяють їм застосовувати їх на практиці.

Таким чином, неформальна освіта є значущою складовою частиною функціонування студентської спільноти, допомагає їй учасникам освоювати нові соціальні ролі, сприяє їх розвитку в рамках обраних напрямків підготовки.

1.2 Сучасні підходи до організації неформальної освіти у ЗВО

В умовах розвитку ринкової економіки кожна людина повинна бути готовою до швидких змін в соціокультурній ситуації регіону, країни. Формування у людини такої готовності неможливо без уміння аналізувати свій досвід і досвід інших. Одним з ефективних засобів формування у людей готовності до проявів динаміки соціокультурної ситуації і своїх можливостей стає неформальна освіта, яке забезпечує особистісне зростання, впровадження в щоденну діяльність та дозвілля власних освітніх маршрутів, програм і проєктів[26].

Неформальна освіта в організаційному плані найбільш гнучка, різноманітна за формою і освітньої тематики. Вона здатна задовольнити

різноманітні освітні потреби різних груп населення і стати значущим механізмом соціалізації індивіда, допомагаючи йому освоювати в соціумі нові соціальні ролі, сприяючи розвитку, самоосвіти і самовиховання. Неформальна освіта стає сьогодні значущим механізмом мультикультурної і політичної соціалізації особистості [3].

Одним з ключових моментів в моделюванні і реалізації системи неформальної освіти в полі-і мультикультурному просторі, на думку ряду вчених (Л. Дробижева, В. Тишков, Н. Лебедева, М. Мартинова та ін.), є те, що воно сприяє підвищенню міжкультурної компетентності та створює умови для міжкультурного спілкування [4].

Найбільш ефективним способом неформальної освіти для молоді та дорослих учасників освітніх груп вважають семінар-тренінг.

Предметом нашого дослідження є неформальна освіта студентської молоді. Розглянемо більш детально форми і способи організації та самоорганізації неформальної освіти, що можуть бути найбільш ефективні для даних верств населення [15].

Можна припустити, що в якості ефективних форм організації неформальної освіти студентської спільноти можуть бути використані: сімейне освіту; дозвілля; самоосвіта різновікових спільнот в бібліотеках і медіа-центрах, читацьких клубах; освітній туризм; музейна і релігійна педагогіка.

Серед способів організації неформальної освіти виділяють: наставництво; коучинг (coaching); навчання в робочих групах; навчання дією (action learning); сторітеллінг (метафорична гра, Play-back театр); шедоуінг (Job Shadowing); секонд-мент (Secondment); Баддінг (Buddying); електронні способи (e-learning) [9].

Найпоширенішим способом в освітній практиці є *наставництво*. Наставництво передбачає існування професійного фахівця, колеги, педагога - тобто наставника - і студента, які, взаємодіючи один з одним, передають і набувають знання і формують досвід, відмінний для кожного вікового етапу розвитку особистості [21].

Індивідуальний коучинг (coaching) увійшов в педагогічну практику і став актуальним у зв'язку зі зростаючими потребами тих хто навчається мати тьютора, куратора, консультанта, який міг би спільно з ним розробити індивідуальний освітній план, спрямований на реалізацію потенціалу людини, його особистих можливостей.

Навчання в робочих групах можна розглянути на прикладі командних ігор (TEAM building). По суті, вони являють собою завдання, спрямовані на створення з групи команди - спільноти з єдиними цілями, цінностями[25].

Навчання дією (action learning) можна розглянути на прикладі гри Криголами (Ice-breaker). Вона полягає у виконанні коротких активних завдань тривалістю близько 5 хвилин.

Сторітеллінг являє собою ефективний спосіб передачі певної інформації, націленої на розвиток особистості. До такої інформації можна віднести міфи, легенди, казки, захоплюючі та повчальні історії з життя героїв, які є значущими для тієї чи іншої вікової групи [19].

Play-back театр є модифікацією сторітеллінга. Він дає можливість за допомогою професійних акторів на сцені зробити зримою якусь ситуацію, що трапилася в далекому минулому або тільки що відбулася в сьогоденні. Мета практик Play-баск театру - вплив на глядачів за допомогою рефлексії[17].

Шедоуінг (Job Shadowing - «пересування немов тінь») став використовуватися як ефективний спосіб виховання, розвитку, навчання молоді. Суть його пов'язана з тим, що навчається протягом певного часу в ході виконання будь-якої роботи знаходиться поруч з досвідченим майстром-керівником, слід всюди за ним як «тінь».

Використання в неформальній освіті *секондмента* (Secondment) передбачає переміщення лідера освітньої групи в іншу групу, іншу за тематикою, напрямком практичної діяльності, проектною ідеєю, тощо [5].

Навчання за допомогою *Баддінга* (Buddying) пов'язане зі значенням терміну «buddy», який можна трактувати в перекладі з англійської як партнер, друг, помічник, той, хто простягає руку допомоги. Баддінг передбачає

існування двох сторін: одна зі сторін передає знання, інша - отримує. Обидві сторони знаходяться в ситуації рівноцінного партнерства, передачі різної інформації, порад і рекомендацій один одному на рівних правах [10].

Ігри, різні за змістом завдання зі змагальними елементами організуються для залучення уваги учасників гри до того чи іншого питання, теми, тощо. Часто вони організуються для знайомства учасників якої-небудь події, програми, проекту, створення умов співпраці групи. Вони вважаються дуже ефективними. Як правило, таким завданням приділяють незначний час, підлаштовуючи їх, оперативно коректуючи відповідно до потреб групи [20].

Як видно з представленого огляду, такі способи організації неформальної освіти, як шедоуінг, секондмент, Баддінг, характеризуються спрямованістю на рівноправні партнерські відносини, які стають більш ефективними при вибудовуванні відносин спів-буття, співпраці, творчої співпраці в студентському співтоваристві (в групі, на факультеті, в команді, в іншому співтоваристві). На відміну від них, використання в освітніх практиках в студентському співтоваристві наставництва, стажування, коучингу характеризується зв'язками підпорядкованості, що в меншій мірі дозволяє рекомендувати їх для роботи.

Дискусійним в даний час є питання про особливу роль в подальшому розвитку неформальної освіти *електронних способів освіти*. У повсякденну освітню практику увійшли енциклопедія Wikipedia, блоги, дискусійні форуми, відеосервіс на YouTube, Skype, Zoom, Meet, Facebook, Google та ін. Масштаби спілкування в соціальних мережах надзвичайно великі.

Інформаційні технології дозволяють створювати нові методи неформальної освіти. Технології WAP або GPRS привели до впровадження в освітню практику mobile learning (навчання за допомогою мобільних телефонів, i-Pad, портативних комп'ютерів, тощо). Однак питання про значимість їх для освіти студентської спільноти не має однозначної відповіді. До перспективних електронних способів неформальної освіти можна віднести блоги, он-лайн

бібліотеки (wikis). Перевага он-лайн бібліотеки полягає в тому, що наповнювати інформацією її можуть, наприклад, діти з батьками.

На закінчення зупинимося на умовах вибору того чи іншого способу неформальної освіти для студентської спільноти, до яких можна віднести: ситуативну доцільність гри / завдання та відповідність темі освітньої практики або маршруту; готовність різновікової групи до ігрових дій; рівень сформованості спільноти; врахування вікових, гендерних, соціальних, інших відмінностей; кількість учасників групи; можливість імпровізації в просторі гри. Для різновікової спільноти важливо забезпечити психологічну і фізичну безпеку гри / завдання [22].

Істотною умовою, яка допомагає моделювати і підтримувати довіру учасників спільноти: право кожного на помилку. Моделюючи життєві ситуації, спираючись на власні помилки, учасники неформальних освітніх практик можуть безболісно формувати особистісний досвід і проектувати стратегію і тактику подальшої власної освіти в різновікових спільнотах.

1.3 Педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів

У своїх наукових розвідках ще Л. Виготський стверджував, що необхідно «заздалегідь створювати умови, необхідні для розвитку відповідних психічних якостей, хоча вони ще «не дозріли» для самостійного функціонування» [6].

Для обґрунтування педагогічних умов, які сприятимуть формуванню професійної компетентності, ми повинні уточнити, що ми розуміємо під цим поняттям. У науковій літературі ми зустрічаємося з різними точками зору.

Педагогічні умови - це сукупність заходів, спрямованих на підвищення ефективності педагогічної діяльності [7].

Андрєєв В. вважає, що педагогічні умови являють собою результат «цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення ... цілей» [1].

Таким чином, визначення поняття «педагогічні умови» можна сформулювати як комплекс заходів, спрямованих на успішне досягнення поставлених цілей, взаємодіючих і взаємодоповнюючих один одне, що перешкоджає проникненню в їх склад випадкових, які не сприяють забезпеченню бажаної ефективності.

У своєму дослідженні ми виходимо з припущення про те, що управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів проходитиме ефективніше за реалізації наступних умов:

1. педагогічний супровід процесу інтеграції формальної і неформальної освіти в умовах педагогічного ЗВО;
2. побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

Розглянемо зміст першої педагогічної умови.

З процесуальної точки зору педагогічний супровід найчастіше розглядається як форми, методи і прийоми педагогічної діяльності. Так, в докторській дисертації Л. Пак педагогічне забезпечення розглядається як оптимальна сукупність взаємопов'язаних педагогічних засобів, технологій, умов в світлі розроблених теоретико-методологічних положень [3].

Основною для нашого дослідження є точка зору А. Тимонина, який розглядає педагогічний супровід з позиції управління функціонуванням і розвитком системної сукупністю ресурсів, що залучаються для здійснення процесу формування особистісно-професійної позиції індивіда [8]. Таким чином, педагогічний супровід ми тлумачимо через призму положень ресурсного підходу і з позицій управління процесом інтеграції формальної та неформальної освіти. На нашу думку, інтеграція освітніх процесів в умовах ЗВО вимагає різних типів забезпечення.

По-перше, це нормативно-регулятивне забезпечення, що передбачає істотну модернізацію нормативних локальних актів, що регламентують діяльність ЗВО. Специфіка локального нормативного забезпечення діяльності

ЗВО впливає з організаційної структури освітньої організації і особливостей її функціонального управління. Перше, з чим стикається керівник, - це документообіг, що перейшов «у спадок» освітніх організацій. Багато актів залишаються в цьому списку в зв'язку з реорганізацією припиняють свою дію, інші вимагають викладення в новій редакції.

По-друге, це кадрове забезпечення, під яким розуміється необхідний кількісний і якісний склад педагогічних, адміністративних та інших працівників інтегрованої освітньої організації. Нині вимоги до компетентності персоналу істотно розширюються, ключовим в цьому аспекті стає питання підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах безперервної інтегрованої освіти.

По-третє, це матеріально-технічне забезпечення. При створенні освітніх комплексів спочатку поліпшення матеріально-технічної бази ЗВО ставилося в якості основного завдання. Практика виявила ряд труднощів перерозподілу матеріально-технічних ресурсів, в тому числі і для забезпечення потреб інтеграції формальної та неформальної освіти [21].

Нарешті, системоутворюючим компонентом процесу інтеграції формальної та неформальної освіти ми вважаємо педагогічне забезпечення. При його відсутності процес інтеграції формальної та неформальної освіти в умовах освітнього комплексу відбувається стихійно і істотно залежить від зовнішнього управління, вимагаючи залучення великої кількості ресурсів. Крім того, педагогічні ефекти такої інтеграції в відсутності цілеспрямованого педагогічного забезпечення досягаються частково або не досягаються взагалі.

У своєму дослідженні ми розглядаємо інтеграцію формальної та неформальної освіти в умовах ЗВО як структурований і керований процес взаємодії суб'єктів освітнього середовища, головною характеристикою якого, слідом за О. Коряковцева і І. Тарханової, ми вважаємо прийняття суб'єктами освіти один одного [9]. Це можливо тільки за умови постійного спілкування, діалогу, взаємної довіри і співпереживання всіх учасників освітнього процесу, включених як в формальні, так і в неформальні освітні відносини.

Таким чином, ми розуміємо інтеграцію суб'єктів формальної та неформальної освіти, перш за все, як процес, що передбачає активну позицію всіх його учасників. Успішність інтеграції залежить від чіткості визначення повноважень суб'єктів формальної та неформальної освіти, оптимізації інформаційного обміну, опори на професійний потенціал педагогічних працівників, які реалізують програми формальної та неформальної освіти [23].

Постає необхідність вирішення другої педагогічної умови: побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

Пошук нового змісту, методів і організаційних форм підготовки майбутніх педагогів і пояснюється наш дослідницький інтерес до використання тренінгового методу навчання фахівців в галузі педагогіки, який в значній мірі сприяє інтенсифікації процесу професійного зростання фахівця як в період підготовки, так і в ході курсового навчання в системі підвищення кваліфікації [8].

Під тренінгом прийнято розуміти: запланований процес, мета якого - змінити ставлення, знання або поведінку учасників за допомогою навчального досвіду. Процес спрямований на розвиток навичок виконання певної діяльності або декількох видів діяльності. Мета тренінгу в робочій ситуації полягає в тому, щоб розвивати здібності особистості і задовольняти поточні і майбутні потреби організації [3];

Семінар-тренінг – це такий метод групової навчальної діяльності фахівців в галузі освіти, коли в лабораторних умовах в результаті численних, особливим чином організованих вправ з відтворення, проживання та аналізу проблемних ситуацій соціально-педагогічної практики в учасників не лише формуються професійні вміння та навички, але і створюються умови для особистісного зростання в цілому.

Особливості тренінгового методу навчання розглядається нами на основі матеріалі тренінгів, що проводяться як в ході професійної підготовки фахівців в

галузі початкової освіти, так і в процесі курсової підготовки в системі підвищення кваліфікації в фундаментальний науковий період.

Тренінги широко застосовуються в неформальній освіті, яка є підсистемою безперервної освіти. Мета безперервної освіти - не тільки «пристосування» до професії, а сприяння успішній адаптації людини до нових форм життя в постійно мінливому суспільстві, поліпшення «якості життя» [15].

Як відзначають фахівці в області неформальної освіти, беручи участь в тренінгу, його учасник не тільки отримує знання і вміння по темі заняття, а й розвиває свої емоційні і соціальні компетенції: самосвідомість, саморегуляцію, мотивацію, емпатію, лідерство, роботу в команді, рефлексію, адекватну самооцінку тощо [16].

Таким чином, вибір висунутих нами педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів обумовлено тим, що їх практична реалізація сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості студента, врахування його інтересів, здібностей, можливостей, розвитку суб'єктної позиції. Все це створює фундамент для ефективного формування педагогічної компетентності вчителя в освітньому процесі ЗВО, а також можливість для оволодіння різними способами отримання нових знань. Набути педагогічну компетентність учитель може лише при самостійному вирішенні проблем, що вимагає застосування на практиці необхідних знань і умінь.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

2.1 Організація та проведення констатувального етапу педагогічного експерименту

Проаналізувавши дослідження науковців нами було виокремлено компоненти рівня управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів: професійно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний.

Професійно-мотиваційний компонент сформованість суб'єктної позиції педагога, формування потреб, мотивів, стимулів, почуттів, бажань, інтересів для здобуття додаткової інформації.

Когнітивний компонент наявність науково-теоретичних педагогічних знань з організації неформальної освіти; включає в себе усвідомлення суті неформальної освіти, передбачення результатів своєї діяльності, осмислення необхідності розширення знань засобами неформальної освіти, тобто розуміння правил, умов діяльності та складання уявного плану власної самоосвіти, усвідомлення необхідності своєї роботи для інших і необхідності тримати відповідь за виконання дорученої справи перед оточуючими.

Діяльнісний компонент самостійність студента у виконанні завдань, активна участь у неформальній освіті виключення опіки і зовнішнього контролю, доведення розпочатої справи до кінця, якісне виконання дорученої роботи, організованість діяльності, добровільність, дисципліна, подолання труднощів.

Педагогічний експеримент за темою дослідження нами було проведено на базі Комунального закладу «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» Харківської обласної ради у 2020 році.

На різних етапах дослідження було охоплено 54 студенти 2 курсу психолого-педагогічного факультету та соціально-педагогічних наук та іноземної філології Комунального закладу «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» Харківської обласної ради.

Основна мета експериментальної роботи полягала у перевірці гіпотези дослідження, яка ґрунтується на припущенні, що управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів проходитиме ефективніше за реалізації наступних умов:

1. педагогічний супровід процесу інтеграції формальної і неформальної освіти в умовах педагогічного ЗВО;
2. побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

Мета констатувального етапу експерименту: визначити експериментальну та контрольну групи та виявити рівні сформованості готовності майбутніх учителів до управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Відповідно до вищезазначеного було визначено методи експериментальної роботи щодо перевірки ефективності реалізації педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, які репрезентовано в таблиці 2.2. (Додаток Е)

Розпочати дослідження з виявлення вихідного рівня управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів було вирішено з аналізу рефлексивно-спонукального критерію. Задля цього ми використали методіку діагностики навчальної мотивації (А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмаєвої), текст якого наведено у додатку А.

Методика складається з 34 тверджень, на основі яких визначається розвиненість мотивів за сімома шкалами: комунікативні, професійні, навчально-пізнавальні й соціальні спонукання, а також мотиви уникнення, престижу, творчої самореалізації.

Шкали: 1 – комунікативні мотиви; 2 – мотиви уникнення; 3 – мотиви престижу; 4 – професійні мотиви; 5 – мотиви творчої самореалізації; 6 – навчально-пізнавальні мотиви; 7 – соціальні мотиви.

Після аналізу відповідей запропонованої анкети ми узагальнили отримані результати, які наведено у таблиці 2.3 у Додатку Є.

Для визначення пізнавального критерію ми розробили Тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді (Додаток Б).

Для перевірки практичного критерію, за студентами пропонували анкету для здобувачів освіти «Аналіз особистого досвіду участі в неформальній освіті» (Додаток В).

Застосовані методи дали змогу зібрати та проаналізувати вихідні дані, на основі яких була підсумована інформація щодо загального стану управління

процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів. Порівняння результатів доекспериментального аналізу управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів наведено у табл. 2.3. (Додаток Є) та узагальнені дані представлено на рис. 2.1. (Додаток Є)

Проаналізувавши дані, що були отримані під час проведення системи діагностики управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів в групах, ми дійшли наступних висновків:

1. Для проведення педагогічного експерименту обрана вивірена методична карта дослідження, за якою різнобічно можна перевірити гіпотезу дослідження.

2. Були сформовані групи студентів із приблизно однаковим рівнем управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів. Отже, оскільки ставлення та рівні готовності управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів до навчання мали незначну статистичну розбіжність, 211 по група була визначена як експериментальна група, а 211 ан – контрольна група.

3. За результатами попереднього дослідження було виявлено недостатній рівень управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, що потребує подальшої роботи.

4. Невизначеність особистісних цінностей та недостатньо розвинена соціальна активність. Ці фактори є мотиваційними для покращення процесу управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Вищезазначені аспекти були нами враховані під час розробки і проведення формувального експерименту.

Суть викладеного переконує в тому, що необхідна корекція умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів. І це зумовлено не лише перспективністю наукового пошуку, а й потребами підготовки майбутніх вчителів у практиці роботи ЗВО.

2.2 Реалізація педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів

У ході формувального етапу педагогічного експерименту дослідна робота була підпорядкована досягненню поставленої мети.

На формувальному етапі педагогічного експерименту роботи була спрямована на те, щоб:

1. Перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов з управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.
2. Визначити особливості забезпечення різних форм роботи з майбутніми вчителями.

Формувальний етап педагогічного експерименту проходив у природних умовах, із дотриманням логіки та основних підходів до організації освітнього процесу педагогічних ЗВО. Експериментальна робота проводилася автором в експериментальній групі у процесі викладання курсу «Загальна педагогіка».

З метою реалізації першої педагогічної умови – педагогічний супровід процесу інтеграції формальної і неформальної освіти в умовах педагогічного ЗВО – нами проведено два проблемно-лекційних та одне семінарське заняття із використанням таких методів, як розв’язання проблемних ситуацій; технологій «Незакінчене речення», «Дискусія»; спільне розв’язання педагогічних задач та завдань з педагогіки.

Друга педагогічна умова: побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

Тренінг – це вправи, атмосфера, особливий стан душі кожного учасника. Тренінг – це певна концепція людських відносин, концепція, особистісно сприйнята і технологічно втілена провідним. Тренінг відноситься до продуктивних, дослідницьких, що вимагає активної участі самого педагога формам підвищення освіти. Тренінги допомагають істотно змінити ставлення педагогів до своєї професійної діяльності, з їх допомогою розвивається

самосвідомість педагога, що дає можливість брати участь у технологічних, організаційних, соціальних інноваційних заходах.

Ми вважаємо, що для підготовки майбутніх педагогів та в роботі з практикуючими вчителями ефективно використовувати педагогічні тренінги.

Інтеграція формальної та неформальної освіти - це процес, спрямований на забезпечення повноти і цілісності освіти шляхом взаємодії, взаємопроникнення, і розширення можливостей аудиторної і позааудиторної діяльності, що характеризується гармонією і узгодженістю інтересів усіх суб'єктів освіти.

Зміст формальної освіти вибудовується відповідно до державних стандартів, а неформальна освіта студентів розглядається як діяльність (пізнавальна, виконавська, творча, комунікативна) спрямована на виявлення і розвиток природних задатків і здібностей на основі інтересу до науки, техніки, культури, мистецтва, спорту, туризму.

2.3 Організація та проведення контрольного етапу дослідно-експериментальної роботи

Підсумковим етапом нашого дослідження проблеми педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів стало вирішення наступних завдань:

– перевірка припущення про те, що управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів проходитиме ефективніше за реалізації визначених педагогічних умов;

– визначення якісних і кількісних змін, які отримано під час експериментального дослідження відповідно до визначених критеріїв, підведення підсумків та інтерпретація результатів експериментальної роботи.

При здійсненні аналізу ефективності вищевизначених педагогічних умов за основу ми взяли критерії оцінювання рівня управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, що були визначені в п. 2.1.

Аналіз результатів експериментальної роботи проводився з урахуванням результатів констатувального етапу. Для порівняння емпіричних даних було знову проведено узагальнення результатів за кожним критерієм і перевірено статистичну вірогідність результатів дослідження.

Результати, отримані після реалізації педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, стали показником суттєвих змін емпіричних даних для експериментальних груп під час формування зазначених критеріїв (див. табл. 2.6) (Додаток Ж).

На підставі порівняння результатів дійшли таких висновків: оскільки початкові показники стану сформованості управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів до проведення експерименту в контрольних та експериментальних масивах співпадають, а кінцеві (після закінчення експерименту) відрізняються, можемо констатувати, що зміни були спричинені саме реалізацією педагогічно обґрунтованих умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Згідно з отриманими даними:

- показники після контрольного етапу дослідження відрізняються між собою;
- в експериментальних групах значно збільшилась кількість студентів із високим і середнім рівнем сформованості готовності майбутніх педагогів до неформальної освіти та суттєво зменшилась із низьким;
- у контрольних групах позитивна динаміка була менш вираженою, в порівнянні з показниками експериментальних груп.

Отримавши результати діагностик до і після проведення формувального етапу експериментального дослідження в експериментальних і контрольній групах і проаналізувавши їх, ми побудували діаграму за даними, що є показником співвідношення рівнів в зазначених групах рис. 2.2. (Додаток З).

На підставі результатів обчислень можемо прийняти рішення про те, що різниця в експериментальних даних у контрольній та експериментальних групах зумовлена експериментальним фактором, отже, свідчимо про

ефективність реалізації зазначених педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Експериментально доведено, що визначені педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів сприяє підвищенню рівня сформованості готовності майбутніх учителів до саморозвитку, самовдосконалення і побудови власної освітньої траєкторії.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю концептуальних положень, логіко-системним аналізом джерельної бази; кількісним і якісним аналізом одержаних даних щодо ефективності запровадження визначених педагогічних умов ефективності управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, відтворюваністю результатів і репрезентативністю експериментальних даних, отриманих за методами математичної статистики.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У нашому дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та практично вирішено проблему управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, що знайшло своє відображення в теоретико–методологічному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до формування почуття відповідальності молодших школярів до навчання.

1. На основі аналізу психолого–педагогічної літератури з проблеми дослідження нами визначено суть та зміст основних понять. Спираючись на матеріали Меморандуму безперервної освіти європейського Союзу 2000 р. відзначимо, що існують «три види освітньої діяльності: формальна освіта, що завершується видачею загальнонавчального диплома або атестата; неформальна освіта, як правило, не супроводжується видачею документа, що відбувається в освітніх установах або громадських організаціях, клубах і гуртках, а також під час індивідуальних занять з репетитором або тренером; інформальна освіта, наша індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує наше повсякденне життя і не обов'язково носить цілеспрямований характер.

2. Неформальна освіта розглядається в сучасній державній політиці в контексті інноваційного сценарію розвитку української освіти. Воно здатне підвищувати ефективність освіти за рахунок забезпечення високого ступеня мотивації здобувачів до отримання освіти того, хто навчається, заснованої головним чином на самостійному навчанні; гнучкості, необхідної для задоволення різноманітних індивідуальних потреб; свободи відносин і комфортної освітньої атмосфери; зв'язком з практикою тощо.

3. У своєму дослідженні ми виходимо з припущення про те, що управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів буде ефективним за реалізації наступних педагогічних умов:

1. педагогічний супровід процесу інтеграції формальної і неформальної освіти в умовах педагогічного ЗВО;

2. побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, через практичне застосування семінарів-тренінгів, як форми неформальної освіти.

4. Досліджено сучасний стан управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Виходячи з предмета дослідження, ми довели у роботі доцільність визначення професійно-мотиваційного, когнітивного та діяльнісного компонентів у структурі управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Обґрунтовано методикау діагностики, що передбачала розроблення відповідної системи критеріїв, ситуації його прояву та комплекс методів визначення їх кількісно-якісних характеристик. Залежно від інтенсивності прояву показників обґрунтовані рівні управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів нами визначено як високий, середній і низький.

Аналіз одержаних результатів дослідження дозволив обґрунтувати механізм діагностики й оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до формування почуття відповідальності молодших школярів до навчання. Алгоритм оцінки базувався на системі критеріїв у відповідності до кожного компонента, який вони характеризують, ситуаціях їх прояву та комплексі методів визначення їх кількісно-якісних характеристик. Загальна оцінка рівня управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів здійснюється за комплексними показниками їх наявності в означених компонентах.

Для визначення рівнів сформованості нами була розроблена методична карта дослідження, яка включала різноманітні методи діагностики (методика діагностики навчальної мотивації (А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмаєвої; багатовимірна-функціональна діагностика «відповідальності»; тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді; анкета для здобувачів освіти «Аналіз особистого досвіду участі в неформальній освіті»).

Завдяки зверненню до цих діагностичних методик, діагностико–констатувальний зріз засвідчив недостатній рівень управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

5. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів.

Експериментально доведено, що реалізація визначених педагогічних умов управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів сприяє підвищенню рівня вмотивованості студентів до саморозвитку і самоосвіти та побудови власної освітньої траєкторії до навчання.

Під час реалізації педагогічних умов відбулися якісні зміни в компонентах управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів (професійно-мотиваційному, когнітивному, діяльнісному), зміни у мотиваційній сфері студентів, а також підвищення активності під час освітнього процесу й у пізнавальній активності студентів. Зміни в самооцінці студентів рівня сформованості в них вміння організовувати власну самоосвіту, будувати власну освітню траєкторію, й оцінка рівня сформованості цих якостей особистості з боку інших суб'єктів освітнього процесу підтверджують вірогідність висунутої гіпотези дослідження.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю концептуальних положень, логіко–системним аналізом джерельної бази; кількісним і якісним аналізом одержаних даних щодо ефективності запровадження визначених педагогічних умов ефективності управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів, відтворюваністю результатів і репрезентативністю експериментальних даних, отриманих за методами математичної статистики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров В. Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2012. 366 с.
2. Алексеева А. В. Застосування тренінгових технологій у процесі підвищення професійної конкурентоздатності особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 9. С. 34-42.
3. Архипова С. П. Основи андрагогіки : навчальний посібник. Черкаси, 2002. 183 с.
4. Базалук О. О. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Кондор, 2010. 164 с.
5. Барабаш О. Специфіка організації неперервної освіти у Канаді. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2012. №1. С. 40–45.
6. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
7. Веретенко Т. Г., Манойло І. С. Педагогічний тренінг: навчальний посібник. 2-ге вид., перер. та доп. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006. 128 с.
8. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 576 с.
9. Гаєвський Б. А. Основи науки управління. К. : МАУП, 1997. 112 с.
10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
11. Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 № 4312-VI [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4312-17> (Дата звернення: 09.09.2020)
12. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід роботи / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : АПН, 2002. 136 с.
13. Карпенко М. Освіта протягом життя : світовий досвід і українська практика : аналітична записка [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (Дата звернення: 20.09.2020)

14. Огарев Е. И. Образование взрослых : основные понятия и термины : тезаурус. Київ: ИОВ РАО, 2005. 344 с. С. 62-63.
15. Освіта протягом життя : світовий досвід і українська практика : Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (Дата звернення: 09.10.2020).
16. Особливості внутрішньо вузівського управління в сучасних умовах. *Освіта і управління*. №1. 2000.
17. Павлик Н. П. Функції неформальної освіти студентської молоді. *Рівень ефективності та необхідність впливу педагогічних та психологічних наук на розвиток сучасного суспільства* [наук. роботи учасників Міжнародної науково-практичної конференції] Харків : Центр педагогічних досліджень, 2013. С. 33-36.
18. Павлик Надія. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.
19. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. *Педагогічні інновації в сучасній школі* / за ред. І. Г. Єрмакова. Київ : Освіта, 1994. С. 5–9.
20. Педагогіка вищої школи / За ред. З. Н. Курлянд. Київ : Знання, 2005. 399 с.
21. Пономарьова Г. Ф. Демократизація управління і контролю за вищим навчальним закладом. *Вища школа*. 2005. № 5-6. С. 3–9.
22. Пономарьова Г. Ф. Теоретико-методологічні засади оцінювання професійної компетентності майбутніх учителів : монографія. / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Т. В. Отрошко. Харків: ХГПІ, 2010. 180 с.
23. Пономарьова Г. Ф. Вища освіта Україна в парадигмі євроінтеграції (курс лекцій): навч. посібник. Харків, 2008. 336 с.
24. Проблема визнання та розвитку неформальної освіти в Україні [доповідь] [Електронний ресурс] /колектив авторів. Тематична група «Освіта» ; Школа європейської інтеграції для лідерів громадянського суспільства України.

Режим доступу до ресурсу : www.ipo.org.ua/upload/.../Education.doc (Дата звернення: 09.09.2020).

25. Савченко В. А. Проблеми щодо підтвердження результатів неформального навчання. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності* : [матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч.] Ч. 2 / уклад. : Л. М. Капченко, С. О. Тарасюк, Л. Г. Авдєєв та ін. К. : ІПК ДСЗУ, 2014. 248 с.

26. Ткач Т. В. Розвиток особистості засобами неформальної освіти / Тамара Володимирівна Ткач [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_15/sb15_72.pdf (Дата звернення: 09.07.2020)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Методика діагностики навчальної мотивації

(А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмаєвої)

Методика складається з 34 тверджень, на основі яких визначається розвиненість мотивів за сімома шкалами: комунікативні, професійні, навчально-пізнавальні й соціальні спонукання, а також мотиви уникнення, престижу, творчої самореалізації.

Шкали: 1 – комунікативні мотиви; 2 – мотиви уникнення; 3 – мотиви престижу; 4 – професійні мотиви; 5 – мотиви творчої самореалізації; 6 – навчально-пізнавальні мотиви; 7 – соціальні мотиви.

Інструкція

Вам пропонується анкета, яка допоможе оцінити рівень навчально-пізнавального, професійного, комунікативного, соціального й інших видів спонукання. Оцініть за п'ятибальною шкалою наведені мотиви навчальної діяльності за значущістю для Вас: 1 бал відповідає найменшій значущості, 5 балів – максимальній.

Анкета

1. Навчаюсь, тому що мені подобається обрана професія.
2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
3. Хочу стати фахівцем.
4. Щоб дати відповіді на актуальні питання, які відносяться до сфери майбутньої професійної діяльності.
5. Бажаю повною мірою скористатися задатками, здібностями та схильностями до обраної професії.
6. Щоб не відставати від друзів.
7. Щоб працювати з людьми, слід мати глибокі й всебічні знання.
8. Оскільки хочу бути серед кращих студентів.
9. Оскільки хочу, аби наша група стала кращою в коледжі.

10. Щоб заводити знайомства й спілкуватися з цікавими людьми.
11. Тому що отримані знання дозволять мені досягти всього необхідного.
12. Необхідно закінчити коледж, щоб у знайомих не змінилася думка про мене, як про здібну й перспективну людину.
13. Аби уникнути засудження й покарання за погане навчання.
14. Хочу бути шанованим у навчальній групі.
15. Не хочу відставати від однокурсників, не хочу опинитися серед тих, хто відстає.
16. Тому що від успіхів у навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості в майбутньому.
17. Успішно вчитися, скласти іспити на «добре» та «відмінно».
18. Мені просто подобається вчитися.
19. Вступивши до педагогічного коледжу, змушений вчитися, аби закінчити його.
20. Бути постійно готовим до занять.
21. Успішно продовжити навчання на наступних курсах.
22. Щоб отримати глибокі й міцні знання.
23. Тому що в майбутньому думаю вступити до магістратури за фахом.
24. Будь-які знання стануть у нагоді в майбутній професії.
25. Тому що хочу принести більше користі суспільству.
26. Стати висококваліфікованим фахівцем.
27. Щоб пізнавати нове, займатися творчою діяльністю.
28. Аби дати відповіді на проблеми розвитку суспільства, життєдіяльності людей.
29. Мати добру репутацію у викладачів.
30. Домогтися схвалення батьків і оточуючих.
31. Вчуся заради виконання обов'язку перед батьками, рідними.
32. Тому що знання надають мені впевненості в собі.
33. Тому що від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє професійне становище.

34. Хочу одержати диплом з гарними оцінками, аби отримати перевагу перед іншими.

Обробка результатів тесту

За результатами анкетування обчислюється середній показник за кожною шкалою опитувальника (у відповідності з ключем). Таким чином, максимальна оцінка за кожною шкалою методики може складати 5 балів.

Ключ до тесту:

Шкала 1. Комунікативні мотиви: 6, 7, 10, 14, 32.

Шкала 2. Мотиви уникнення: 6, 12, 13, 15, 19.

Шкала 3. Мотиви престижу: 8, 9, 29, 30, 34.

Шкала 4. Професійні мотиви: 1, 2, 3, 4, 5, 26.

Шкала 5. Мотиви творчої самореалізації: 27, 28.

Шкала 6. Навчально-пізнавальні мотиви: 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24.

Шкала 7. Соціальні мотиви: 11, 16, 25, 31, 33.

Інтерпретація результатів тесту

Отримані результати анкетування за шкалою навчально-пізнавальних мотивів поділяються на 3 рівні: рівні: 2,1-3,4 – низький; 3,5-4,4 – середній; 4,5-5 – високий.

Низький рівень визначає переважно зовнішню мотивацію, не пов'язану з самим процесом навчання, що знаходиться поза навчальною діяльністю (не відставати від однокурсників, досягти пошани викладачів, добитися схвалення оточуючих, уникнути засудження й покарання). Такі студенти віддають перевагу простим завданням, що не вимагають багато часу й необхідні для одержання оцінки. Але виникнення проблем і труднощів у більшості випадків викликає охолодження до навчання. Такий прояв притаманний лише вивченню «безпроблемних» дисциплін.

Середній рівень навчальної мотивації свідчить про достатньо розвинені потреби й зацікавленість у навчанні, особливо це стосується «улюблених» дисциплін. Такі студенти спрямовані на успішне навчання, набуття глибоких знань і самореалізацію. При виникненні проблем і труднощів у них ненадовго

може зменшитися зацікавленість до освіти, тому вони віддають перевагу завданням оптимальної складності.

Високий рівень притаманний студентам, які демонструють високу навчальну активність і самостійність. Він свідчить про наявність широких навчально-пізнавальних мотивів, що закладені в самому процесі навчання: інтерес до професії, успішність в оволодінні предметом, набуття глибоких знань, отримання інтелектуального задоволення, самореалізація та самовдосконалення. Потреба в навчанні проявляється при вивченні як загальних, так і спеціальних дисциплін. Таким студентам притаманне творче розв'язання проблем і завдань, перевага віддається складним і великим завданням. Студенти продуктивно адаптуються до навчального середовища й системи підготовки у педагогічних закладах освіти.

Тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді

1. Здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення навколишнього середовища й самої себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної і духовної культури – це:
 - а) ресоціалізація;
 - б) адаптація;
 - в) активність особистості;
 - г) самонавчання.

2. Дії, прийоми, сутність яких полягає у вилученні засвоєного матеріалу з пам'яті для його подальшого використання при розпізнаванні, пригадуванні або при безпосередньому відтворенні – це:
 - а) актуалізація;
 - б) дискусія;
 - в) робота в малих групах;
 - г) раціоналізація.

3. Організатор навчання дорослих, консультант, співавтор індивідуальної програми навчання дорослих:
 - а) модератор;
 - б) фасилітатор;
 - в) психотерапевт;
 - г) андрагог.

4. Наука про специфіку навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх і життєвих потреб, наявних і прихованих здібностей, можливостей, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки та фізіології, а також про форми і методи організації навчання дорослих з метою поглиблення знань, забезпечення їхніх освітньо-культурних потреб, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості:
 - а) педагогіка;
 - б) соціологія;
 - в) андрагогіка;
 - г) психологія.

5. Спосіб організації зустрічей онлайн, формат проведення семінарів, тренінгів та ін. за допомогою Інтернету:

- а) соціальна мережа;
- б) вебінар;
- в) хмарні технології;
- г) робота в малих групах.

6. Вид освіти, що має визначені та встановлені державою і суспільством форми, характеризується участю тих, хто навчається, в освітніх програмах за офіційно встановленими і визнаними державними стандартами, після закінчення яких видається документ встановленого зразка (сертифікат, диплом):

- а) формальна;
- б) неформальна;
- в) інформальна;
- г) групова.

7. Кейс-технологія – це...

- а) процес фасилітаторства;
- б) навчання на прикладі;
- в) створення комфортної атмосфери;
- г) розподіл на групи.

8. Вид освіти, що характеризується як неофіційний, самоорганізований процес самоосвіти; включає індивідуальну пізнавальну діяльність (життєвий, соціальний досвід) і неорганізоване опанування інформації, що зазвичай не має цілеспрямованості:

- а) формальна;
- б) неформальна;
- в) інформальна;
- г) групова.

9. Першою стадією розвитку тренінгової групи є:

- а) стадія конфліктів і протесту, активації, активного напруження;
- б) стадія структурування групи;
- в) стадія орієнтації та залежності, невпевненості, пасивного напруження;
- г) стадія роботи групи.

10. Задля досягнення найбільшого ефекту в тренінгу необхідно, як наполягав К. Роджерс, приділити головну увагу процесу:

- а) викладання;
- б) навчання;
- в) гри;
- г) спілкування.

11. У неформальній освіті відбувається навчання:

- а) через досвід;
- б) через самодіяльність;
- в) через самопізнання;
- г) усі відповіді правильні.

12. Заклади неформальної освіти Скандинавських країн, які пропонують широкий спектр освітніх можливостей для дорослих людей з різним рівнем освіти та освітніх потреб: від початкового професійного навчання, курсів підвищення кваліфікації, програм культурної, політичної тематики до заходів в галузі дозвілля та здорового способу життя:

- а) Вищі народні школи;
- б) групи продовженого дня;
- в) державні центри підвищення кваліфікації;
- г) вищі навчальні заклади.

13. Процес і результат взаємодії суб'єктів освітнього процесу, що супроводжується створенням ними віртуального освітнього простору, специфіка якого визначається цими суб'єктами:

- а) соціальні мережі;
- б) віртуальне навчання;
- в) онлайн спілкування;
- г) Інтернет-середовище.

14. Фахівець у галузі теорії і практики освіти людей третього віку; фахівець у галузі навчання, управління, консультування, а також соціальної, корекційної, реабілітаційної роботи у середовищі старших дорослих:

- а) андрагог;
- б) герагог;
- в) тренер;
- г) модератор.

15. Уміння читати й писати або вміння використовувати мову, щоб читати, писати або розмовляти; здатність розуміти і використовувати різні типи інформації у побутовому,

професійному та громадському житті:

- а) компетентність;
- б) адаптованість;
- в) досвідченість;
- г) грамотність.

16. Суспільство, здатне до самоорганізації (самоврядування) на демократичних принципах:

- а) громадянське суспільство;
- б) авторитарне суспільство;
- в) освічене суспільство;
- г) тоталітарне суспільство.

17. Вид навчання, в якому викладач і студент віддалені один від одного значною відстанню, а спілкування викладача та студентів відбувається головним чином за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (Інтернету, систем мобільного зв'язку та ін.):

- а) інтерактивне навчання;
- б) сучасне навчання;
- в) неформальне навчання;
- г) дистанційне навчання.

18. Форма навчальної діяльності, організація якої враховує здібності, схильності, інтереси тих, хто навчається:

- а) інтерактивне навчання;
- б) сучасне навчання;
- в) диференційоване навчання;
- г) дистанційне навчання.

19. Навчально-методичні матеріали, що підготовані на електронних носіях та доступні працівникам і студентам через комп'ютерні інформаційні мережі (Інтранет, Інтернет), мережі мобільного зв'язку або з допомогою «твердих» електронних носіїв (Flash, CD, DVD та ін.):

- а) електронні навчальні ресурси;
- б) інтерактивні вправи;
- в) соціальні мережі;
- г) усі відповіді правильні.

20. Міра досягнення мети навчання; визначається на основі зіставлення мети і здобутих результатів:

- а) освітнє цілепокладання;
- б) ефективність навчання;
- в) рівень відвідування;
- г) експертне оцінювання.

21. Здатність організму пристосовуватись до різних умов зовнішнього середовища:

- а) адаптація;
- б) акомодация;
- в) резервація;
- г) стигматизація.

22. Галузь педагогіки, що займається проблемами освіти, навчання та виховання дорослих:

- а) андрагогіка;
- б) соціальна педагогіка;
- в) професійна педагогіка;
- г) педагогіка соціалізації.

23. Засоби освітніх технологій навчання з використанням розроблених аудіовізуальних навчальних матеріалів:

- а) демократизація навчання;
- б) цілі навчання;
- в) концепції навчання;
- г) аудіовізуальні засоби навчання.

24. Прогресивний напрям духовної культури, що звеличує людину як найбільшу цінність у світі, утверджує право людини на земне щастя, захист прав на свободу, всебічний розвиток і прояв своїх здібностей.

- а) субкультурність;
- б) авторитаризм;
- в) гуманізм;
- г) міждисциплінарність.

25. Принципи організації виховної системи, які передбачають децентралізацію, автономізацію навчально-виховних закладів, забезпечення співпраці вихователів і вихованців, урахування думки колективу й кожної особистості, визначення людини як вищої природної і соціальної цінності, формування вільної творчої особистості:

- а) демократизація виховання;
- б) цілі виховання;

- в) концепції виховання;
- г) зміст освіти.

26. Метод навчання, спрямований на інтенсифікацію та ефективність навчального процесу за рахунок активної діяльності учнів (студентів) у пошуках наукової істини засобами вербалізації:

- а) дискусія;
- б) проект;
- в) мозковий штурм;
- г) ділова гра.

27. Метод формування переконань і свідомої поведінки шляхом суперечки, дискусії у процесі вербального спілкування з членами первинного колективу чи іншої групи:

- а) рольова гра;
- б) проект;
- в) диспут;
- г) ділова гра.

28. Чітко окреслена система знань, умінь та навичок, якими людина оволодіває у певному навчальному закладі:

- а) методи виховання;
- б) цілі виховання;
- в) концепції виховання;
- г) зміст освіти.

29. Особистість, яка відрізняється сукупністю рис, якостей, своєрідністю психіки, поведінки та діяльності, що підкреслюють її самобутність, неповторність:

- а) лідер;
- б) маргінал;
- в) індивід;
- г) індивідуальність.

30. Соціально значуща група людей, які об'єднані спільною метою, узгоджено діють у досягненні означеної мети та мають органи самоврядування:

- а) субкультура;
- б) школа;
- в) сім'я;
- г) колектив.

31. Система поглядів на ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення педагогічних явищ; основна ідея теорії змісту й організації виховання людини:

- а) методи виховання;
- б) цілі виховання;
- в) концепції виховання;
- г) результати виховання.

32. Член колективу, який у важливих ситуаціях здатний здійснювати помітний вплив на поведінку інших членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу, вести його за собою:

- а) аутсайдер;
- б) лідер;
- в) індивід;
- г) особистість.

33. Модель побудови й здійснення особистістю свого життя з урахуванням перспективи, в якій втілюються ключові цілі особистості, суперечності між суспільними та її особистими цілями, а також між цілями та реальними можливостями їх здійснення:

- а) життєва стратегія;
- б) життєва субкультура;
- в) стратифікація;
- г) імпаурмент.

34. Усвідомлена людиною необхідність у певних умовах життя, діяльності, матеріальних об'єктах, людях, певних соціальних факторах, без яких конкретний індивід відчуває дискомфорт:

- а) життєві потреби;
- б) життєві цілі;
- в) життєві труднощі;
- г) життєвий досвід.

35. Культура певного покоління молоді, яка вирізняється спільним стилем життя, поведінки, групових норм, цінностей та інтересів:

- а) інтеракція;
- б) андрогогіка;
- в) маргіналізм;
- г) молодіжна субкультура.

36. Внутрішні психічні сили (рушії), які стимулюють пізнавальну діяльність людини; бувають таких видів: соціальні, спонукальні, пізнавальні, професійноціннісні, меркантильні:

- а) форми навчання;
- б) методи навчання;
- в) мотиви навчання;
- г) результати навчання.

37. Сучасна освітня технологія з використанням засобів передачі навчально-методичної інформації на відстані (телефони, телебачення, комп'ютери, супутниковий зв'язок та ін.):

- а) дистанційне навчання;
- б) медіа-освіта;
- в) аутріч робота;
- г) ЗМІ.

38. Напрямок у педагогіці, що передбачає вивчення школярами (студентами) закономірностей масових комунікацій (преси, телебачення, радіо, кіно та ін.):

- а) дистанційна освіта;
- б) медіа-освіта;
- в) аутріч робота;
- г) ЗМІ.

39. Соціально-психологічне поняття; людина, яка характеризується з соціально-психологічного погляду

насамперед рівнем розвитку психіки, здатністю до засвоєння соціального досвіду, можливістю спілкуватися з іншими людьми:

- а) особистість;
- б) індивід;
- в) істота;
- г) учень.

40. Мета, «завтрашня радість» (А.С. Макаренко), що виступає стимулом у діяльності колективу та окремих його членів:

- а) сертифікат;
- б) диплом;

- в) кваліфікація;
- г) перспектива.

41. Різні види самостійної навчальної роботи учнів у рамках системи навчання і виховання (домашня навчальна робота, екскурсії, гурткова робота та ін.):

- а) інформальна освіта;
- б) неформальна освіта;
- в) позаурочна навчальна робота;
- г) виховання.

42. Метод виховання, який передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування:

- а) моніторинг;
- б) проект;
- в) приклад;
- г) волонтер.

43. Сукупність закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти:

- а) зміст освіти;
- б) система освіти;
- в) цілі освіти;
- г) методи освіти.

44. Врахування думки й волі колективу в організації життєдіяльності вихованців:

- а) демократичний стиль;
- б) авторитарний стиль;
- в) ліберальний стиль;
- г) субкультурний стиль.

45. Зважене, терпиме ставлення до чужих позицій, вірувань, переконань, думок; обов'язковий принцип існування правової держави:

- а) аксіологія;
- б) демократизм;
- в) гуманізм;
- г) толерантність.

46. Пізнання, що відбувається протягом щоденної діяльності під час роботи, відпочинку або спілкування; немає структурованих цілей та форм; як правило, не підтверджується сертифікатом:

- а) формальна освіта;
- б) неперервна освіта;
- в) інформальна освіта;
- г) спеціалізована освіта.

47. Процес поєднання власного практичного (професійного) досвіду з колективним досвідом інших людей або широким соціальним досвідом:

- а) освіта дорослих;
- б) освіта безробітних;
- в) соціальна освіта;
- г) тренінгове навчання.

48. Пізнання, що спрямоване на вирішення конкретних проблем особи; не має організованої підтримки; є експерієнтальним та холістичним; може бути неусвідомленим:

- а) інформальна освіта;
- б) аформальна освіта;
- в) неформальна освіта;
- г) формальна освіта.

49. Процес додаткового цілеспрямованого діалогічного навчання, виховання й розвитку молоді, організований поза межами змісту, форм і методів освітніх установ і державних інституцій:

- а) дошкільна освіта;
- б) неформальна освіта;
- в) професійна освіта;
- г) міжкультурна освіта.

50. Відповідь на відсутність суб'єктоб'єктної взаємодії вчителів і учнів у неформальному освітньому просторі; можливість вільно обирати зміст та форми навчання залежно від потреб:

- а) толерантність;
- б) навіювання;
- в) субкультура;
- г) активність.

Відповіді до тестів

№ тесту	Відповідь	№ тесту	Відповідь
1	в	26	а
2	а	27	в
3	г	28	г
4	в	29	г
5	б	30	г
6	а	31	в
7	б	32	б
8	в	33	а
9	в	34	а
10	г	35	г
11	г	36	в
12	а	37	а
13	б	38	б
14	б	39	а
15	г	40	г
16	а	41	в
17	г	42	в
18	в	43	б
19	а	44	а
20	б	45	г
21	а	46	в
22	а	47	в
23	г	48	а
24	г	49	б
25	а	50	г

**Анкета для здобувачів освіти "Аналіз особистого досвіду участі в
неформальній освіті"**

1. Чи використовували Ви раніше у своїй навчальній діяльності технології дистанційного навчання? *

так

ні

частково

2. Які інструменти для взаємодії із здобувачами освіти використовують викладачі? *

- Skype
- Viber
- Zoom
- Google Classroom
- YouTube
- Google Диск
- Електронна пошта
- EdEra
- Prometheus
- Facebook
- Інші освітні платформи
- Жодного з вище зазначених
- Інформацію отримую через куратора групи
- Важко відповісти
- Інше

3. Чи виникають у Вас труднощі з дистанційним навчанням під час карантину? *

• так

• ні

• частково

4. З якими труднощами Вам довелося зіткнутися в процесі переходу до дистанційного навчання під час карантину? *

- брак досвіду використання платформ для дистанційного навчання

- проблеми технічного характеру
- неможливість отримати якісне пояснення матеріалу
- втрата інтересу до навчання
- труднощі відсутні
- інше

5. У який спосіб здійснюється оцінювання Ваших навчальних досягнень під час карантину? *

- викладачі використовують творчі завдання
- викладачі перевіряють наявність конспектів
- викладачі перевіряють заповнення таблиць за змістом навчального матеріалу
- викладачі наразі не контролюють навчальні досягнення
- інше

6. Скільки під час карантину Ви витрачаєте часу на підготовку завдань із самостійної роботи порівняно із традиційною формою навчання? *

- більше часу
- значно більше часу
- так само
- менше часу

7. Чи бажали Ви б і надалі використовувати технології дистанційного навчання? *

- так
- ні
- частково

8. На Вашу думку, від чого залежить ефективність дистанційного навчання? *

- якості он-лайн доступних матеріалів
- майстерності педагогів
- технічних можливостей
- мотивації педагогів
- мотивації здобувачів освіти
- усе зазначене вище

10. Чи знаєте Ви, що таке неформальна освіта? *

- так

- ні
- частково

11. Які освітні платформи для неформальної освіти Ви особисто використовували? *

- ВУМ online
- Міжнаціональний центр неформальної освіти
- Українська Академія Лідерства
- EdEra
- Prometheus
- Learn LifeLong
- Громадська Організація «Інша Освіта»
- інше

12. Чи допомагають Вам платформи неформальної освіти в засвоєнні навчальних дисциплін? *

- ні
- частково
- так

ТРЕНІНГ

«ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПОЧИНАЄТЬСЯ З ПЕДАГОГА» [19]

Мета: познайомити педагогів з поняттям «толерантність», «толерантна особистість»; розвивати професійна самосвідомість педагогів; формувати толерантне ставлення до інших людей; гармонізувати взаємини в колективі.

СТРУКТУРА ТРЕНІНГОВОГО ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Види роботи	Орієнтовна тривалість, хв.	Необхідні матеріали
1.	Відкриття тренінгового заняття	5	
2.	Вправа «Птах настрою»	5	Макет птаха, пір'я
3.	Вправа «Асоціативний ряд»	5	Папір, маркери, ручки
4.	Інформаційне повідомлення «Толерантність – це ...»	10	Проектор, ПК
5.	Вправа-демонстрація «Вплив слова на людину»	10	Склянка з чистою водою, сіль, перець, жменька землі.
6.	Вправа «Стереотипні окуляри»	10	Папір А4 із написом б
7.	Вправа «Згода, незгода, оцінка»	10	Картки із завданням, олівці, фломастери, ручки
8.	Вправа «Плакат толерантності»	15	ватман формату А1, фломастери, фарби, ножиці, журнали.
9.	Підведення підсумків, обговорення	15	

1. Відкриття тренінгового заняття

2. Вправа «Птах настрою»

Мета: сприяти осмисленню поставлених завдань, формувати установку на співпрацю.

Тренер: Шановні колеги! Перед вами макет птаха, виберіть пір'їнку і розфарбуйте її в той колір, що відповідає вашому емоційному стану зараз, і прикріпіть до птаха.

Жовтий колір – ви себе відчуваєте комфортно; блакитний – щось середнє між комфортом і дискомфортом.

Тема нашого сьогоднішнього заняття: «Виховання толерантності починається з педагога».

3. Вправа «Асоціативний ряд»

Мета: дати визначення поняттю «толерантність»; розвивати вміння логічно і послідовно висловлювати свої думки.

Тренер: Шановні колеги! У кожної підгрупи на столі знаходиться аркуш паперу зі словом. Необхідно навпроти кожної літери написати характеристики людини, який асоціюється з поняттям «толерантність» і починаються з літери вертикальної рядки. (Наприклад: т-терплячий тощо). За 5 хвилин кожна група представить те, що в них вийшло.

Поняття «толерантність» має багато аспектів. Кожне з визначень виявляє певну грань толерантності.

4. Інформаційне повідомлення «Толерантність - це ...»

Тренер. Бути толерантним зараз актуально. Кожна людина зацікавлена в тому, щоб зберегти своє здоров'я. У соціумі, де особистість перебуває в безпосередній взаємодії з оточенням, виходять різні позитивні і негативні емоції. Щоб уберегтися від негативних емоцій, потрібно бути толерантним і

незалежно від ситуації, згідно з нормами етикету, відповідати вчинків і словами оточуючих.

Толерантність – це цінність і соціальна норма громадянського суспільства, що виявляється в праві всіх індивідів громадянського суспільства бути різними, забезпеченні стійкої гармонії між різними конфесіями, політичними, етнічними та іншими соціальними групами, повазі до різноманітності різних світових культур, цивілізацій і народів, готовності до розуміння і співпраці з людьми, які відрізняються по зовнішності, мови, переконань, звичаїв і вірувань.

Толерантність часто визначається як якийсь ідеал відносини між людьми, хоча насправді описує метод досягнення ідеалу. Коли людство знищить все забобони і кожна людина буде щиро поважати іншу, це буде вже не толерантне суспільство, тому що ніхто більше не буде переступати через себе справжнього.

5. Вправа-демонстрація «Вплив слова на людину»

Тренер. Візьмемо склянку води. Уявімо, що це людська душа - чиста, проста, наївна, здатна вбирати в себе все і хороше, і погане.

Сіль – грубі, солоні слова;

Перець – пекучі, образливі слова;

Земля – неухважність, байдужість, ігнорування.

Коли ми це все змішаємо – отримаємо стан людини. Скільки пройде часу, поки все осяде, забудеться?

А варто лише легенько збовтати – і все підніметься на поверхню. А це стреси, неврози.

Обговорення

- Які почуття у вас виникли під час цієї вправи-демонстрації?

Коли ми з кимось сваримося і говоримо щось неприємне, ми залишаємо в душі людини негативні сліди. І не має значення, скільки разів ми потім попросимо вибачення. Словесні рани заподіють таку ж біль, як і фізичні. Тому

свою терпимість, розуміння ми можемо виявляти по-різному: спокійно, витримано, доброзичливо, тобто толерантно.

6. Вправа «Стереотипні окуляри»

Мета: навчитися розуміти іншого, поважати точку зору іншої людини.

Хід вправи. Між двома учасниками розміщують аркуш паперу формату А4 із зображенням цифри «6» так, щоб один з них бачив тільки цифру «9», а другий - «6». Вони розігрують діалог з приводу того, що вони бачать, намагаючись переконати партнера у своїй правоті.

Коментар. Небажання зрозуміти іншого, впевненість, що ваша думка єдино правильна, невміння зняти свої «стереотипні окуляри» – найкоротший шлях до нерозуміння, а часто і до виникнення конфлікту.

Отже, якщо ви прагнете до продуктивного спілкування, необхідно вести себе так, щоб не ображати партнера, поважати точку зору іншого і його особистість, індивідуальні якості.

7. Вправа «Згода, незгода, оцінка»

Мета: закріпити теоретичний матеріал про толерантність.

Хід вправи. Учасники об'єднуються в три групи. Кожній групі дається картка з варіантом завдання.

1. Складіть перелік слів та фраз, за допомогою яких ви висловлюєте згоду.

2. Складіть перелік слів та фраз, за допомогою яких ви висловлюєте незгоду.

3. Складіть перелік слів та фраз, за допомогою яких ви висловлюєте оцінку дій або вчинків іншої людини.

На виконання дається 5 хвилин. Після цього кожна група демонструє результати своєї роботи.

Час: 10 хвилин.

Після обговорення на плакаті записуються ті фрази, які можна використовувати під час толерантного спілкування.

На екрані за допомогою мультимедійного проектора демонструється плакат з толерантними висловлюваннями згоди і незгоди людини з думкою іншого »:

Пам'ятай!

Дати згоду тобі допоможуть такі фрази:

Це не викликає заперечень (сумніву) ...

Я готовий з цим погодитися ...

Мені близькі ці думки ...

Я згоден, я підтримую точку зору (думку) ...

Я теж хотів це (про це) сказати ...

Моя точка зору (позиція) цілком збігається з твоєю ...

Ніхто і не заперечує ...

Ти не скривдиш іншого, якщо висловлювання своєї незгоди почнеш зі слів:

Мені так не здається...

Я думаю по-іншому (навпаки) ...

Я дотримуюся іншої думки ...

У мене інша (протилежна) точка зору ...

Я дозволю собі не погодитися з вами ...

На жаль, не можу погодитися з вами ...

Мені хотілося б висловити свою незгоду ...

8. Вправа «Плакат толерантності»

Мета: уточнити і закріпити знання учасників про основні характеристики толерантності.

Хід вправи. Учасники об'єднуються в дві групи. Кожна група повинна підготувати «плакат толерантності» у вигляді колажу з кольорових картинок, вирізаних з різних журналів. Спікери груп презентують свої напрацювання у вигляді казки про толерантність.

9. Підведення підсумків, обговорення:

Досвід (що робили, пам'ятаєте?)

Рефлексія (які відчуття, реакція?)

Інформація (яку інформацію отримали, які висновки зробили?)

Дії (як ви будете діяти в майбутньому?)

«ІНКЛЮЗІЯ ЯК МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ»

Мета: познайомити вчителів з особливостями інклюзивного навчання в системі освіти; сформувати толерантне ставлення до впровадження інклюзивного навчання у закладах освіти.

СТРУКТУРА ТРЕНІНГОВОГО ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Види роботи	Орієнтовна тривалість, хв.	Необхідні матеріали
1.	Відкриття тренінгового заняття	5	
2.	Вітання «Естафета гарних новин»	8	
3.	Поділ на групи. «Вибери...»	8	
4.	Інформаційне повідомлення «Інклюзивна освіта як модель соціального устрою»	10	Проектор, ПК
5.	Вправа «Суспільство і людина з особливими потребами»	10	
6.	Вправа «Жахливий-прекрасний малюнок»	10	Папір А4, олівці, фломастери, ручки
7.	Вправа « Історія з життя »	10	Комплект фотографій
8.	Вправа «Знайти літеру Д»	15	Комплект фотографій
9.	Вправа «Стіна забобонів»	15	Роздатковий матеріал

1. Відкриття тренінгового заняття

2. Вітання «Естафета гарних новин»

Тренер: Інклюзія починається з включення усіх в освітній процес, і спочатку це – зустріч учасників. Давайте всі станемо в коло. «Естафета гарних новин». Будь ласка, візьміться за руки та посміхніться сусіду праворуч...сусіду ліворуч. Сьогодні зустріч ми почнемо грою «Естафета гарних новин». Будь ласка, подумайте, та повідомте гарну новину про себе,

чи події, які Вам сподобались вчора☺. Ми будемо зустрічати оплески ваші новини. Починаємо.....

3. Поділ на групи. «Вибери...» (8 хв)

Якщо треба об'єднати учасників груп и в чотири підгрупи, викликаються чотири добровольця; якщо у п'ять підгруп - п'ять добровольців тощо. Добровольці вибирають по одній людині у свою команду. Тим, кого вибрали, задається наступне питання.

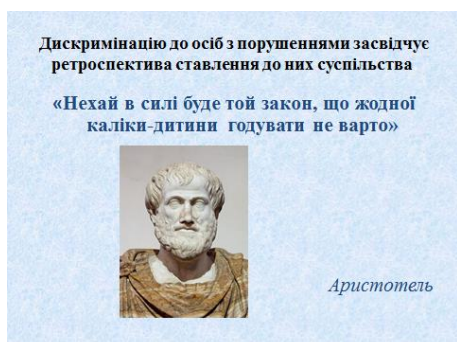
Ведучий ставить запитання добровольцям:

1. З ким би провели відкрите заняття?
2. Кому Ви б надіслали вранці веселий смайлик?
3. Кому б ви довірили свою таємницю?
4. Кого би ви взяли із собою в похід?.
5. Кому б ви довірили нести рюкзак?
6. З ким би ви поділилися яблуком?
7. Кого взяли б с собою на концерт?
8. З ким би провели фотосесію?
9. До кого б прийшли на день народження, навіть без запрошення?

Ми зібрали команди, починаємо працювати, присідайте☺визначити команду, в якій вони б хотіли працювати.

4. Інформаційне повідомлення «Інклюзивна освіта як модель соціального устрою»

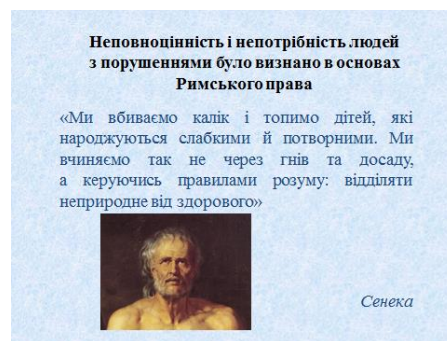
Тренер. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, що характеризується інтеграцією нашої держави в європейські освітні, економічні й культурні структури, особливого значення набуває проблема підготовки фахівців, здатних виконувати свої професійні обов'язки на продуктивному й творчому рівнях педагогічної діяльності.

Дискримінацію до осіб з порушеннями засвідчує ретроспектива ставлення до них суспільства. Ще з античних часів громадянське

право детермінувало визнання осіб з вадами як неповноцінних, недієздатних громадян, які потребують опіки. Так, законодавство давньогрецької Спарти передбачало виявляти фізично неповносправних дітей і відокремлювати їх від здорових, оберігаючи в такий спосіб державний устрій і сповідуючи ідею «фізичної повноцінності» своїх громадян. «Нехай в силі буде той закон, що жодної каліки-дитини годувати не варто» - такі свідчення тогочасного ставлення до інвалідів залишив римський філософ Аристотель.

Неповноцінність і непотрібність людей з порушеннями було визнано в основах Римського права. «Ми вбиваємо калік і топимо дітей, які народжуються слабкими й потворними. Ми вчиняємо так не через гнів та досаду, а керуючись правилами розуму: відділяти неприродне від здорового» так само обстоював у Давньому Римі Сенека. Саме

римський суд, встановивши інститут опікунства над людьми з обмеженнями, став у подальшому зразком для вироблення законодавчих норм стосовно фізично та психічно неповносправних. Римське право, яке стало основоположним у законодавстві більшості європейських країн, закріпило юридичний статус повної безправності людей з обмеженнями майже до 20-го

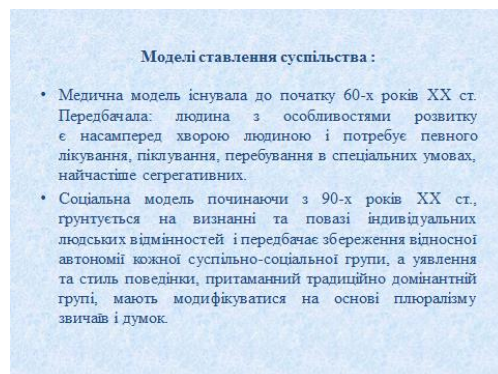
століття. Законодавство захищало «повноцінну більшість» від «неповноцінної меншості», жорстко фіксуючи обмеження громадянських прав інвалідів.

Ставлення до осіб з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема до

неповносправних дітей, співвідноситься з теоретичними суспільно-соціальними моделями, що формувалися у процесі розвитку суспільства і були зумовлені панівними ідеологічними установками, громадською думкою, системою соціально-політичного устрою.

Медична модель, як світоглядна, що формувала суспільну думку стосовно осіб з обмеженнями і панувала до початку 60-х років XX ст. Передбачала: людина з особливостями розвитку є насамперед хворою людиною і, спеціальних, потребує певного лікування, піклування, перебування у спеціальних умовах, найчастіше сегрегативних. За цією моделлю особи з порушеннями розвитку розглядалися як об'єкти неповноцінності, які потребували благочинності та опіки. Саме в цей період особам з порушеннями розвитку пропонувалося перебувати винятково в сегрегативних умовах: лікуватися, навчатися, здобувати професію і навіть, у подальшому, проживати.

Показовою характеристикою цього періоду може слугувати позиція Л.Виготського, яким вже у 1924 р. зазначив: «Величезна помилка і споглядання на дитячу ненормальність лише як на хворобу. Це призвело нашу теорію й практику до небезпечних помилок. Ми ретельно вивчаємо краплини дефекту, ті золотники хвороби, які зустрічаються у ненормальних дітей... і не помічаємо тих пудів здоров'я, закладених у дитячому організмі, на який би дефект він не страждав».

У період після 2-ої Світової війни змінювалися ідеологічні установки у суспільстві в цілому, зокрема, припинилося панування расистсько-нацистської ідеології у більшості європейських країн. Поняття «інклюзія», вперше закріплено в Загальній декларації прав людини у 1948 році, знаходить відображення в усіх міжнародних документах у галузі освіти, а «інклюзивна освіта» виступає світовою тенденцією, котра відбиває культурний рівень розвитку країни.

Дещо пізніше Організацією Об'єднаних Націй були ухвалені декларації «Про права розумово відсталих» (1971) та «Про права інвалідів» (1975). Ці законодавчі нормативно-правові документи юридично спростовували існування упродовж тисячоліть умовного поділу людства на «повноцінну» більшість і

«неповноцінну» меншість, сприяли деінституалізації та інтегрування у суспільство осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

У 70-х роках ХХ ст., як альтернатива медичній моделі, виникла *теорія «соціальної співвіднесеності»* (соціальна модель). На думку багатьох європейських учених Джонсона, Мілза, Мюллера, ця теорія співзвучна вченням Л. Виготського, яке сприяло усвідомленню природи компенсаторних можливостей людини, її соціальної спрямованості й слугувало підґрунтям для визначення теорії соціальної співвіднесеності. Ще в 30-х роках вчений зазначав, що загальні уявлення про «дитячу дефективність» у науковій літературі й на практиці перш за все пов'язуються з біологічними причинами, а соціальні моменти вважаються другорядними, хоча саме вони є першочерговими, головними [5, с. 101].

Виділяючи соціальний аспект компенсаторної здатності, Л. Виготський зауважував, що «...фізичний дефект викликає нібито соціальний вивих, абсолютно аналогічний тілесному вивиху, коли ушкоджений орган - рука чи нога - виходить із суглоба, коли грубо розриваються звичні зв'язки і функціонування органу супроводжується болем і запальними процесами. «Якщо психологічно тілесна вада означає соціальний вивих, то педагогічно виховати таку дитину - означає направити її в життя, як вправляють вивихнутий чи хворий орган».

Соціальна модель окреслила злам у суспільній свідомості стосовно дітей з особливостями психофізичного розвитку і розпочався процес їхнього інтегрування в середовище однолітків.

Починаючи з 90-х років ХХ ст. провідною моделлю сучасних суспільно-соціальних стосунків стосовно осіб з обмеженими можливостями, зокрема, неповносправних дітей, визначено інклюзію, яка ґрунтується на визнанні та повазі індивідуальних людських відмінностей і передбачає збереження відносної автономії кожної суспільно-соціальної групи, а уявлення та стиль

поведінки, притаманний традиційно домінуючій групі, мають модифікуватися на основі плюралізму звичаїв та думок. Основоположним в інклюзивних підходах є те, що не особистість має прилаштовуватися до суспільних, соціальних, економічних стосунків, а навпаки - суспільство має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особистості. Водночас особливості не повинні сприйматися «як явище виняткове, приречене», наявність того чи іншого порушення не зумовлює маргінальність життєвого шляху людини.

Суспільно-соціальна концепція інклюзії стала основоположною в сучасній моделі здобуття освіти дітьми з особливостями психофізичного розвитку – інклюзивній освіті.

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення, перш за все - осіб з обмеженими

можливостями здоров'я. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку – створення «суспільства для всіх». В основу такого інтегрування покладено концепцію цілісного підходу, яка відкриває шлях до реалізації прав і можливостей для кожної людини, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти.

Принцип доступності сформульовано на засадах дотримання прав людини, викладено в резолюції Генеральної асамблеї ООН від 12 грудня 1997р. в якості пріоритетного завдання - сприяти забезпеченню рівних можливостей для осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Принципи доступності та задоволення особливих освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку стали наріжним каменем інклюзивної освіти, освітньої системи, що базується на принципі забезпечення основного права дітей навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із відповідним психолого-педагогічним супроводом та корекційно-реабілітаційною підтримкою.

«Освіта має надаватися в межах можливого, у загальноосвітніх школах, без будь-якого вияву дискримінації стосовно дітей та дорослих інвалідів». - Така офіційна позиція європейської спільноти була висловлена ЮНЕСКО, Комісією з прав людини.

8 листопада 2018 року Марина Порошенко презентувала базову освітню програму навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта», яка спрямована на підготовку майбутніх педагогів та слухачів системи післядипломної педагогічної освіти. Мета програми – створення умов для розвитку інклюзивної освіти в Україні на основі оволодіння педагогами компетентностями у сфері міжнародного та європейського законодавства про інклюзивну освіту. А також – у контексті організації та управління інклюзивною освітою, знаннями й діагностичними вміннями щодо психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Розроблена програма може бути використана для складання навчальних модулів інших дисциплін з урахуванням особливостей закладу вищої освіти, контингенту студентів та їх спеціалізації. Документ включає чотири змістових модуля.

Документ включає чотири змістових модуля:

- I модуль – «Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства».
- II модуль – «Державно-громадське управління інклюзивною освітою».
- III модуль – «Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти».
- IV модуль – «Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти».

I модуль – «Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства», – у якому розглядаються місія інклюзивної освіти та механізми її забезпечення у міжнародних документах і законодавстві; національне

законодавство у сфері інклюзивної освіти; зарубіжний досвід інклюзивної освіти.

II модуль – «Державно-громадське управління інклюзивною освітою» – спрямований на ознайомлення з мережею закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами; рівнями, підходами й специфікою управління інклюзивною освітою.

III модуль – «Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти», – присвячений розгляду особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами; комплексній технології визначення особливих освітніх потреб дитини; впровадженню Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП).

У IV модулі – «Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти» – розглядаються універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища; індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами; технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі; технологія оцінювання результатів навчання; додаткові освітні послуги та морально-етичні аспекти професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

Дисципліна «Основи інклюзивної освіти в початковій школі»

Мета курсу – засвоєння студентами теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційних засад інклюзивної освіти початкової школи, формування у майбутніх учителів компетентностей інклюзивного змісту.

Для реалізації вище зазначених завдань та формування інклюзивної готовності у майбутніх учителів початкової школи на психолого-педагогічному факультеті розроблено курс «Основи інклюзивної освіти в початковій школі». Мета курсу – засвоєння студентами теоретико-

методологічних, нормативно-правових та організаційних засад інклюзивної освіти початкової школи, формування компетентностей інклюзивного змісту.

5. Вправа «Суспільство і людина з особливими потребами»

Учасникам пропонується у групах спільними зусиллями пригадати проблеми, з якими стикається людина з особливими освітніми потребами у закладах освіти. На виконання даного завдання відводиться 5 хв.

Потім учасників просять обмінятися аркушами, пропоную знайти вирішення кожної проблеми окремо. Закінчивши обговорення, тренер підводить підсумки.

6. Вправа «Жахливий-прекрасний малюнок»

Робота в групах. Кожній групі дається аркуш паперу і фломастер. Намалюйте «прекрасний малюнок» про людину з особливими освітніми потребами, укажіть номер малюнку та напишіть поруч одним реченням що відображає малюнок. Після цього малюнок передайте сусіду праворуч, і той робить з отриманого малюнка протягом 30-и секунд «жахливий малюнок» і передає наступному. Наступний учасник робить «прекрасний малюнок». Так проходить усе коло. Малюнок повертається першому, хто малював. Якщо він закінчився «жахливим», то перший робить його прекрасним. Оберіть представника групи, який розповість про малюнок та його зміст.

Обговорення.

7. Вправа « Історія з життя »

Мета: поповнити знання та допомогти сприйняттю педагогів впровадження інклюзії в загальноосвітній навчальний процес.

Хід вправи: учасників тренінгу працюють в групах.

Кожній групі роздається комплект фотографій, за допомогою цих фотографій учасники повинні скласти історію, яка б пов'язувала цих людей.

8. Вправа «Знайти літеру Д»

Тренер. Перегорніть фотокартки. Знайдіть літеру «Д» - це дитина з особливими освітніми потребами. Пов'яжіть попередньо складену історію з дитиною із зазначенням групи (номер групи зазначено на фото поруч з літерою):

1 група. Дитина з ООП, навчання у звичайному класі школи.

2 група. Дитина з ООП у класі, де впроваджене інклюзивне навчання.

3 група. Дитина з ООП у спеціалізованій школі.

Огляньте зворотну сторону фотографій!

Знайдіть літеру «Д» - це дитина з особливими освітніми потребами. Пов'яжіть попередньо складену історію з дитиною із зазначенням групи (номер групи зазначено на фото поруч з літерою):

1 група. Дитина з ООП, навчання у звичайному класі школи.

2 група. Дитина з ООП у класі, де впроваджене інклюзивне навчання.

3 група. Дитина з ООП у спеціалізованій школі.

Питання для обговорення:

Що вам сподобалося у даній вправі?

Чи змінилась ваша історія, коли ми змінили статус? Як саме?

9. Вправа «Стіна забобонів»

Напишіть власні упередження проти інклюзивного навчання на аркуші. Представник групи, вийдіть до нашого символічного дерева, прочитайте упередження та хвилювання та давайте сьогодні залишимо їх у цьому кабінеті, а з собою візьмемо педагогічний оптимізм, наснагу та сили для втілення інклюзивних засад в освітнє життя країни.

Таблиця 2.2.

Методична карта дослідження

№ з/п	Критерії	Методика діагностики
1.	Рефлексивно-спонукальний	1. Методика діагностики навчальної мотивації (А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмаєвої) (Додаток А)
2.	Пізнавальний	Тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді (Додаток Б)
3.	Практичний	Анкета для здобувачів освіти «Аналіз особистого досвіду участі в неформальній освіті» (Додаток В)

Таблиця 2.3.

**Узагальнені дані вихідного рівня управління процесом організації
неформальної освіти майбутніх педагогів до проведення формувального
етапу експерименту**

Методика	Критерії	Рівні	Групи			
			211 по група		211 ан група	
			К-ть студентів	%	К-ть студентів	%
Методика діагностики навчальної мотивації (А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмасвої)	Рефлексивно-спонукальний	В	2	7,4	3	11,1
		С	10	37,02	11	40,7
		Н	15	55,57	14	48,2
Тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді	Пізнавальний	В	2	7,4	3	11,1
		С	3	11,1		11,1
		Н	22	81,5	21	77,8
Анкета для здобувачів освіти «Аналіз особистого досвіду участі в неформальній освіті»	Практичний	В	4	14,8	4	14,8
		С	12	44,5	11	40,7
		Н	11	40,7	12	44,5

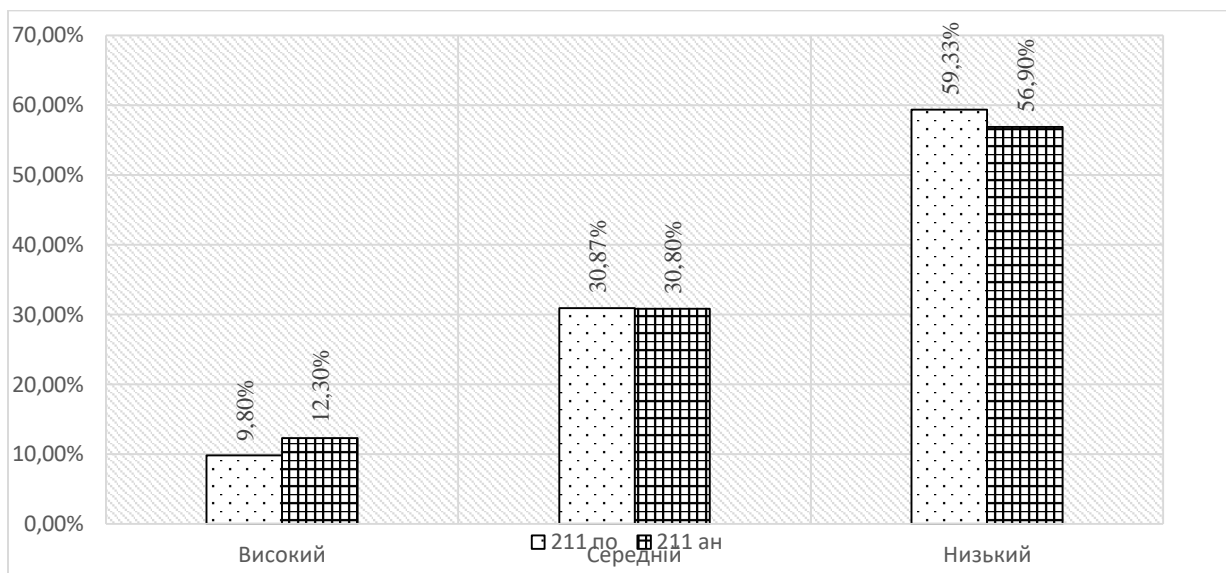

Рис. 2.1. Узагальнені дані управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів до проведення формувального експерименту

Таблиця 2.6

**Узагальнені дані сформованості рівня управління процесом
організації неформальної освіти майбутніх педагогів після проведення
формульовального етапу експерименту**

Методика	Критерії	Рівні	Групи			
			211 по група		211 ан група	
			К-ть студентів	%	К-ть студентів	%
Методика діагностики навчальної мотивації (А. Реан, В. Якунін в ред. Н. Бадмасвої)	Рефлексивно-спонукальний	В	10	37,03	7	25,9
		С	14	51,6	13	48,2
		Н	3	11,1	7	25,9
Тести для контролю знань з обізнаності здобувачів освіти щодо організації неформальної освіти для студентської молоді	Пізнавальний	В	9	33,3	6	25,9
		С	10	37,03	7	25,9
		Н	8	29,67	14	48,2
Анкета для здобувачів освіти «Аналіз особистого досвіду участі в неформальній освіті»	Практичний	В	17	62,7	10	37,03
		С	10	37,03	14	51,6
		Н	0	0	3	11,37

Рис. 2.2.

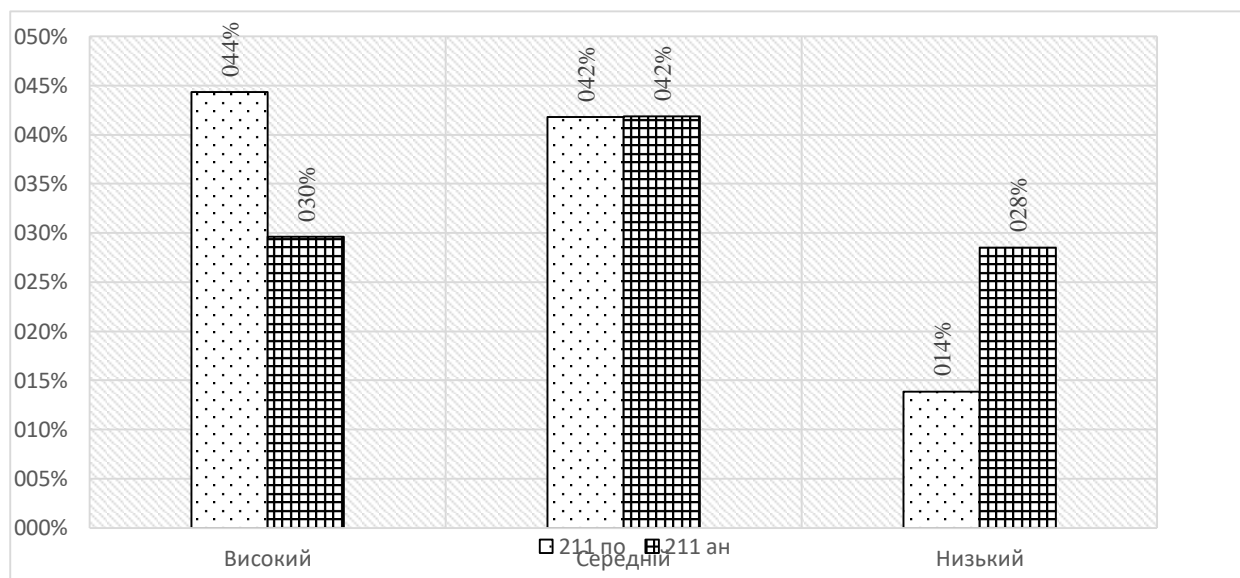

Рис. 2.2. Узагальнені дані рівня управління процесом організації неформальної освіти майбутніх педагогів після проведення формувального експерименту